

Dorota Szumilas
Biblioteka Narodowa

Dziedziczne bazy bibliograficzne Biblioteki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Abstrakt

Artykuł omawia bibliograficzne bazy danych posadowione na serwerze Biblioteki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW). Należą do nich: „Bibliografia Historii Kościoła”, „Bibliografia Teologii Moralnej i Etyki”, „Polska Bibliografia Nauk Kościelnych”, „Polska Bibliografia Antyku Chrześcijańskiego”. Omówiono zarówno zakres treściowy i chronologiczny poszczególnych bibliografii, jak i formę przedstawienia danych oraz możliwość dostępu do nich.

Słowa kluczowe

bibliograficzne bazy danych, Biblioteka UKSW, Bibliografia Historii Kościoła, Bibliografia Nauk Kościelnych, Bibliografia Teologii Moralnej i Etyki, Polska Bibliografia Antyku Chrześcijańskiego

Abstract

This article contains some information on the bibliographic databases in the on-line system information at the Library of Cardinal Stefan Wyszyński's University. There are databases like: Bibliography of Church History, Bibliography of Moral Theology and Ethics, Polish Bibliography of Church Sciences and Polish Bibliography on Christian Antique.

Keywords

bibliographic databases, Library of Cardinal Stefan Wyszyński's University, Bibliography of Church History, Bibliography of Moral Theology and Ethics, Polish Bibliography of Church Sciences, Polish Bibliography on Christian Antique

Od początku lat 90. poprzedniego stulecia, wraz z rozwojem komputeryzacji, zaczęła rodzić się myśl o tworzeniu nie tylko katalogów bibliotecznych, ale także bibliograficznych baz danych. W początkowym okresie, w pracach tych dużą zasługę położył ks. Krzysztof Gonet. Współpracował ściśle z Biblioteką Narodową, a także propagował komputeryzację bibliotek akademickich, zakonnych czy parafialnych w ramach Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES (<http://www.fides.org.pl/>). Pomagał wdrażać i dostosowywać do aktualnych potrzeb katalogowych i bibliograficznych danej biblioteki program MAK. Współpracował także z naukowcami chętnymi do tworzenia bibliografii dziedzicznych w wersji elektronicznej.

Tak też było w przypadku omawianych w tym artykule bibliograficznych baz danych, posadowionych na serwerze Biblioteki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW) (<http://www.biblioteka.uksw.edu.pl/>), stanowiących obecnie element systemu informacyjnego on-line biblioteki.

Rys. 1. Strona główna Biblioteki UKSW w Warszawie
 Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Biblioteka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego* [on-line].
 [Dostęp 2 maja 2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.biblioteka.uksw.edu.pl>.

Motorem powstania omawianych bibliograficznych baz danych było otrzymanie dotacji na ich utworzenie z istniejącego wówczas Komitetu Badań Naukowych. Do własnych bibliograficznych baz danych Biblioteki UKSW należą:

- „Bibliografia Teologii Moralnej i Etyki”^[2],
- „Bibliografia Historii Kościoła: 1944-1984”,
- „Polska Bibliografia Nauk Kościelnych”,
- „Polska Bibliografia Antyku Chrześcijańskiego”.

Rys. 2. Bazy własne [bibliograficzne] Biblioteki UKSW
 Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Biblioteka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego* [on-line].
 [Dostęp 2 maja 2009]. Dostępny w World Wide Web:
http://www.biblioteka.uksw.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=10&Itemid=11.

„Bibliografia Teologii Moralnej i Etyki”

„Bibliografia Teologii Moralnej i Etyki” istnieje tylko w wersji elektronicznej. Utworzona została w programie MAK przez ks. prof. Stanisława Warzeszaka z Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie i Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Jest jedyną polską bibliografią, która rejestruje retrospektywnie i bieżąco literaturę w języku polskim i polskich autorów piszących w językach obcych z zakresu etyki i teologii moralnej. Pracę nad bazą rozpoczęto w 1993 r. Jako jedyna z omawianych baz bibliograficznych jest na bieżąco aktualizowana. Zawiera ponad 40 tys. rekordów.

„Bibliografia Teologii Moralnej i Etyki” jest bibliografią specjalną, dwudzielinową^[3], bieżącą i retrospektywną, uwzględniającą kryterium etniczne (autorzy są narodowości polskiej), częściowo adnotowaną (adnotacja treściowa istnieje tylko w części dokumentów opisanych w bibliografii). Zasięg językowy bibliografii wskazuje na język polski jako język główny publikacji, zasięg etniczny natomiast – na narodowość polską autorów, piszących także w językach obcych.

Rys. 3. „Bibliografia Teologii Moralnej i etykietyki”. Baza funkcjonuje także pod nazwą: „Bibliografia z Zakresu Teologii Moralnej i Etyki” (zob. rys. 2).

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Biblioteka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego* [on-line]. [Dostęp 2 maja 2009]. Baza: Bibliografia Teologii Moralnej i Etyki. Dostępny w World Wide Web: <http://baza.biblioteka.uksw.edu.pl/makwww/?BM=05>.

Zakres bibliografii ograniczony jest do dwóch dziedzin: teologii moralnej i etyki. Jej zasięg chronologiczny natomiast dotyczy okresu od XVI do XXI wieku. Jest to zatem bibliografia retrospektywna, dążąca do kompletności za okres od XV do XX wieku i bieżąca – rejestrująca nowości ukazujące się w XXI w. Uzasadniając wybór zakresu bazy bibliograficznej do dwóch dyscyplin: teologicznej (teologia moralna) i filozoficznej (etyka), należy podkreślić, że teologia moralna jako dyscyplina teologiczna korzysta ze słownictwa wypracowanego przez etykę chrześcijańską i etykę filozoficzną. Bez terminologii filozoficznej, a w szczególności etycznej, teologia moralna nie mogłaby dokonać pełnej refleksji etycznej według kryteriów racjonalności. Ponadto jako nauka bliższa człowiekowi i jego życiu, obejmująca także działania o charakterze nadprzyrodzonym (w przeciwieństwie do etyki, która obejmuje dziedzinę działania naturalnego) – teologia moralna musi odnieść się do konkretnych zjawisk i sytuacji, konfrontując je z Pismem Świętym i tradycją, czyli autorytetem Boga i Kościoła.

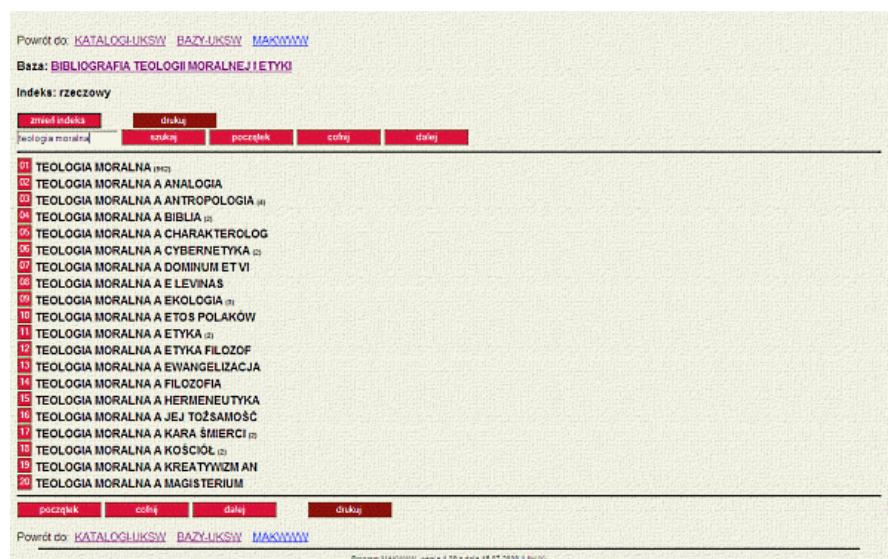
Język teologii moralnej będzie zawsze zmierzał do komunikacji i koherencji z językiem nowych zjawisk kulturowych, naukowych i społecznych.

Format rekordu

Układ i szeregowanie „Bibliografii Teologii Moralnej i Etyki” wyznacza struktura bazy danych bibliograficznych: format rekordów dokumentów utworzonych w programie MAK oraz możliwości indeksowania wybranych pól, jakie daje ten program.

Na potrzeby „Bibliografii Teologii Moralnej i Etyki” oraz pozostałych baz utworzony został przez ks. K. Goneta specjalny format danych w programie MAK. Struktura tej bazy została opracowana na podstawie MARC BN na początku lat 90., i nowością wówczas był fakt, że możliwe było gromadzenie w jednej bazie danych opisów bibliograficznych różnych typów dokumentów. Obecnie wskazana jest konwersja tej i pozostałych baz bibliograficznych do formatu MARC21. Konwersja taka nie była robiona wcześniej, gdyż FIDES (którego członkiem jest także Biblioteka UKSW) czekał na ustabilizowanie się formatu MARC21 w jego polskich wersjach. Oprogramowanie wykorzystane do opracowania „Bibliografii Teologii Moralnej i Etyki” umożliwia, jak w większości baz danych, wyszukiwanie danych bibliograficznych na dwa sposoby: poprzez indeks i wyszukiwanie bezpośrednie.

Wyszukiwanie przez indeks np. rzeczowy umożliwia wybranie odpowiedniego słowa kluczowego i edycję tych dokumentów, które posiadają w charakterystyce wyszukiwawczej wybrane przez nas słowo kluczowe. W celu wyszukiwania rzeczowego w bibliografii zastosowano język swobodnych słów kluczowych (o słownictwie niekontrolowanym). Słownikiem jest indeks alfabetyczny słów kluczowych, wybierany automatycznie – dla odróżnienia należy zaznaczyć, że „słowo kluczowe” może oznaczać także każde wyrażenie (wyraz) wybrane z tytułu lub tekstu dokumentu, wykorzystywane do odtwarzania treści lub dowolne słowo zapytania informacyjnego[4]. Poniżej przedstawiono indeks słów kluczowych, wygenerowany w programie MAK, który nazwano indeksem rzeczowym umożliwiającym wyszukiwanie według charakterystyk rzeczowych.

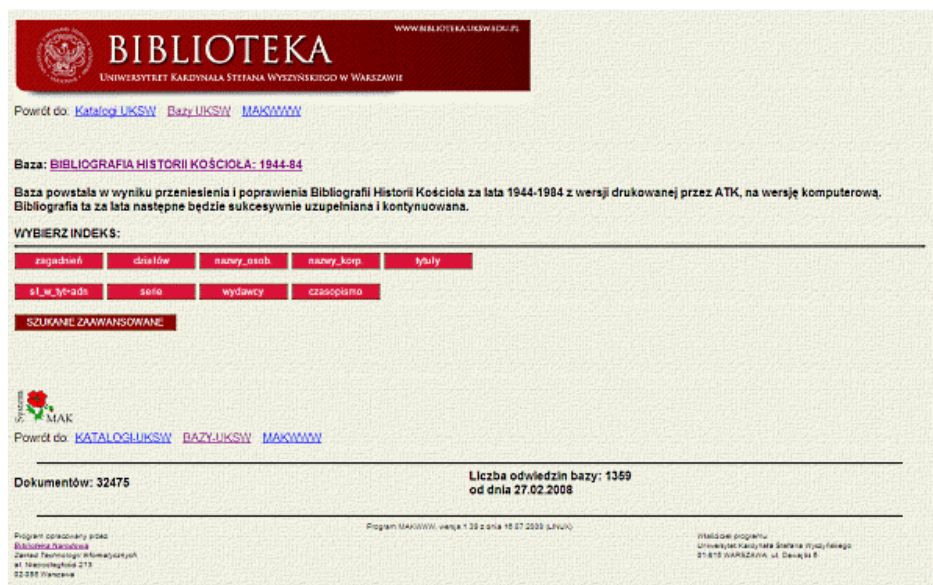
Rys. 4. Indeks rzeczowy „Bibliografii Teologii Moralnej i Etyki”

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Biblioteka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego* [on-line]. [Dostęp 2 maja 2009]. Baza: Bibliografia Teologii Moralnej i Etyki.. Indeks rzeczowy. Dostępny w World Wide Web: <http://baza.biblioteka.uksw.edu.pl/makwww/makwww.exe?BM=05&IZ=rzeczowy>.

W omawianej bibliografii, w opisach rzeczowych dokumentów funkcjonuje język swobodnych słów kluczowych, którego zaletą jest bogate słownictwo, a wadą – funkcjonowanie np. synonimów i homonimów, co powoduje pewien szum informacyjny i brak relewantności[5] wyszukiwanej informacji.

"Bibliografia Historii Kościoła"

Baza powstała w wyniku przeniesienia danych bibliograficznych z wersji drukowanej „Bibliografii Historii Kościoła za lata 1944–1984”[6] (wydawanej przez Akademię Teologii Katolickiej, obecnie Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) do wersji elektronicznej. Zawiera 32 476 rekordów. Struktura tej bazy i „Polskiej Bibliografii Nauk Kościelnych” została opracowana przez ks. K. Goneta w sposób umożliwiający gromadzenie opisów różnych typów dokumentów, podobnie jak struktura bazy „Bibliografia Teologii Moralnej i etykiety”. Struktury tych baz różnią się jednak między sobą, gdyż ta ostatnia została opracowana wcześniej i wymaga opisów o dużo mniejszym stopniu szczegółowości.

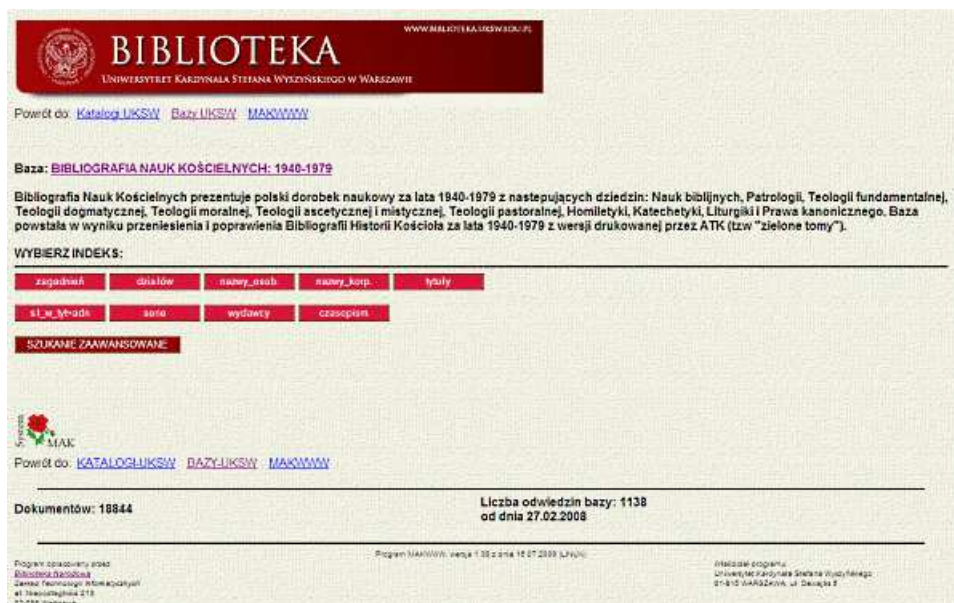

Rys. 5. „Bibliografia Historii Kościoła: 1944–1984”

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Biblioteka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego* [on-line]. [Dostęp 2 maja 2009]. Baza: Bibliografia Historii Kościoła 1944-1984. Dostępny w World Wide Web: <http://baza.biblioteka.uksw.edu.pl/makwww/?BM=07>.

„Polska Bibliografia Nauk Kościelnych”

„Bibliografia Nauk Kościelnych” obejmuje publikacje za lata 1940-1979[7] ze szczególnym uwzględnieniem lat 1971–1986. Jest bibliografią specjalną, kilkudziesięcinową, obejmującą takie dyscypliny teologiczne, jak: biblistyka, patrologia, teologia dogmatyczna i fundamentalna, teologia moralna, teologia ascetyczna i mistyczna, teologia pastoralna, homiletyka i katechetyka oraz liturgika i prawo kanoniczne. Powstała, podobnie jak „Bibliografia Historii Kościoła”, na zasadzie przeniesienia opracowanej i wydanej w postaci drukowanej bibliografii do postaci elektronicznej. Zawiera 18 844 rekordów.

Rys. 6. Polska Bibliografia Nauk Kościelnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Biblioteka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego* [on-line]. [Dostęp 2 maja 2009]. Baza: Polska Bibliografia Nauk Kościelnych. Dostępny w World Wide Web: <http://baza.biblioteka.uksw.edu.pl/makwww/?BM=06>.

„Polska Bibliografia Antyku Chrześcijańskiego”^[8]

Baza ta obejmuje publikacje z dziedziny patrologii wydane od 1990 r. Uwzględnia prace polskich autorów, także drukowane w językach obcych oraz prace autorów obcych, przetłumaczone i wydane w Polsce. Bazę opracował ks. prof. Józef Naumowicz, wykorzystując „Polską Bibliografię Antyku Chrześcijańskiego” swojego autorstwa i autorstwa Stanisława Longosza, publikowaną od 1995 r. w „Vox Patrum”.

Podsumowanie

Bibliografie specjalne są dużą pomocą dla studentów, badaczy oraz pracowników naukowych. Bibliograficzne bazy danych Biblioteki UKSW rejestrują dane bibliograficzne z zakresu szeroko rozumianych nauk teologicznych i uzupełniają się wzajemnie z bazami danych Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES. W przypadku omawianych w tym artykule bibliografii ważne jest, by były one zarówno retrospektywne, jak i bieżące. Dobrze opracowana bibliografia retrospektywna (tzn. dążąca do kompletności) stanowi syntezę bibliograficzną, umożliwiającą opracowanie stanu nauki w danym okresie; bibliografia bieżąca natomiast informuje o najnowszych publikacjach z danej dziedziny/dziedzin, sygnalizując jednocześnie pojawiające się nowe zagadnienia z interesującego zakresu. Najlepiej kryteria te spełnia „Bibliografia Teologii Moralnej i Etyki” dzięki zaangażowaniu w jej aktualizację ks. prof. S. Warzeczaka. Niemniej każda z omawianych baz jest warta uwagi i korzystania ze zgromadzonych zasobów.

Przypisy

[1] GRABOWSKA, M. *Systemy online w bibliotekach*. Wyd. 2. Warszawa: Wydaw. Uniw. Warszawskiego 1995, s. 100. ISBN 83-230-0706-3.

[2] Nazwa omawianej bazy funkcjonuje w dwojakiej formie: „Bibliografia z Zakresu Teologii Moralnej i Etyki” (por. rys. 2) i „Bibliografia Teologii Moralnej i Etyki” (por. rys. 4). W niniejszym artykule posłużono się drugą wersją nazwy.

[3] GRABOWSKA, M. dz. cyt., s. 100.

[4] SADOWSKA, J., TUROWSKA, T. *Języki informacyjno-wyszukiwawcze. Katalogi rzeczowe*. Warszawa: Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy; SBP, 1990, s. 77. ISBN 83-00-03315-7.

[5] Relewantność (relewanca) – ocena wartości informacji. Relewanca przyjmowana jest jako jedna z miar przy ocenie efektywności systemu informacyjno-wyszukiwawczego, przede wszystkim przy wyznaczaniu współczynników dokładności i kompletności wyszukiwania informacji. Współczynniki te mogą mieć różną wartość w zależności od tego, kto dokonuje oceny relewanca posiadanych i wyszukiwanych przez system informacji. BOJAR, B. (red.). *Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych*. Warszawa: Wydaw. SBP, 2002, s. 229–230. ISBN 83-87629-84-7.

[6] WYCZAWSKI, E. H. (red.). *Bibliografia historii Kościoła w Polsce za lata 1944–1970*. Warszawa: ATK, 1977, cz. 1–3.; STOPNIAK, F. *Bibliografia historii Kościoła w Polsce za lata 1971–1972*. Warszawa: ATK, 1977; BANASZAK, M., WYCZAWSKI, E. H., LATAWIEC, P. *Bibliografia historii Kościoła w Polsce za lata 1973–1974*. Warszawa: ATK, 1978; ŻMUDA, R. *Bibliografia historii Kościoła w Polsce za lata 1975–1977*. Warszawa: ATK, 1982, cz. 1–2; BANASZAK, M., LATAWIEC, P. *Bibliografia historii Kościoła w Polsce za lata 1978–1979*. Warszawa: ATK, 1985; ŻMUDA, R., LATAWIEC, P. *Bibliografia historii Kościoła w Polsce za lata 1980–1981*. Warszawa: ATK, 1989, cz. 1–2; ŻMUDA, R. *Bibliografia historii Kościoła w Polsce za lata 1982–1984*. Warszawa: Wydaw. ATK, 1997, cz. 1–2.

[7] BARA, R. J., SOBAŃSKI, R. (red.). *Polska bibliografia nauk kościelnych za rok 1971*. Warszawa: ATK, 1973; SOBAŃSKI, R. (red.). *Polska bibliografia nauk kościelnych za lata 1972–1973*. Warszawa: ATK, 1979; ROSŁOŃ, W., LASKOWSKI, J. (red.). *Polska bibliografia nauk kościelnych za lata 1974–1976*. Warszawa: ATK, 1983, cz. 1–2; BALTER, L. (red.). *Polska bibliografia nauk kościelnych za lata 1977–1979*. Warszawa: ATK, 1986, z. 1–2.

[8] Baza ta obecnie z powodów technicznych nie jest dostępna on-line [stan na 20 kwietnia 2009].

Dziedzinowe bazy bibliograficzne Biblioteki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie / Dorota Szumilas, // W: Bibliograficzne bazy danych : kierunki rozwoju i możliwości współpracy. Bydgoszcz, 27-29 maja 2009. - [Warszawa] : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, K[omisja] W[ydawnictw] E[lektronicznych], Redakcja "Elektronicznej Biblioteki", 2009. - (EBIB Materiały konferencyjne nr 19). - ISBN: 83-921757-5-1. -Tryb dostępu : <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat19/szumilas.php>